

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ДЕРЖАВНИЙ ЗАКЛАД

**“Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К. Д. Ушинського”**

кафедра філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності

МАТЕРІАЛИ

**V Міжнародної конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених
“КОНЦЕПТИ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ СУЧАСНОГО
СУСПІЛЬСТВА”**

(Одеса, 25-26 травня 2023 року)

Одеса -2023

УДК: 1:403:316.6(08)

К 65 Концепти соціокультурної трансформації сучасного суспільства //
Матеріали V Міжнародної конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених «Концепти соціокультурної трансформації сучасного суспільства» (Одеса, 25-26 травня 2023 р.) 175 с.

Рецензенти:

Єременко Олександр Михайлович – доктор філософських наук, професор кафедри філософії Національного університету «Одеська юридична академія»

Пальчинська Мар'яна Вікторівна – доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри психології, педагогіки та лінгводидактики Державного університету інтелектуальних технологій і зв'язку

Збірник матеріалів V Міжнародної конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених «Концепти соціокультурної трансформації сучасного суспільства» вміщує матеріали, які досліджують соціокультурні засади трансформацій ціннісної сфери життєдіяльності суспільства, аналізують соціокультурні трансформації молодіжного соціуму, показують соціокультурні трансформації освітнього середовища та розкривають проблемні моменти культури бізнесу в умовах соціокультурної трансформації сучасного українського суспільства, а також розглядають синергетику як самоорганізаційну систему у суспільстві, що трансформується. Рекомендовано для науковців, педагогів, докторантів, аспірантів, студентів.

Ухвалено до друку та розповсюдження мережею інтернет вченою радою Державного закладу «Південноукраїнський державний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

ОНМУ, №1/33, 2019. С.71–72.
<http://files.odmu.edu.ua/anthropology/2019/01/a191.pdf>

2. Olha Honcharova. THE GREAT WAR OF CIVILIZATION – THE WAR BETWEEN MACHINE ALGORITHMS (MA) AND HOMODOX. *INTERNATIONAL SCIENTIFIC CONFERENCE «THE DAYS OF SCIENCE OF THE FACULTY OF PHILOSOPHY-2023»*, May 11-12, 2023 (ABSTRACTS) Kyiv: Publishing centre «Kyiv University», 2023. P. 615 – 623.

3. Гончарова О.Є. Перспективи та загрози взаємодії {Людини} та [Техніки] в епоху експоненціального удосконалення технічного середовища. *Антропологічні виміри філософських досліджень: матеріали 7-ої Міжнародної наукової конференції*, Дніпро, 18-19 квітня 2019 р. Д.: ДНУЗТ, 2019. С. 14–18.

<http://conf-ampr.dit.edu.ua/index/schedConfs/archive>

Єршова-Бабенко Ірина Вікторівна, доктор філософських наук, академік Міжнародної Академії інформатизації ООН, професор,

Шінкевич Олена Святославівна, доктор технічних наук, професор кафедри процесів та апаратів в технології будівельних матеріалів, Одеська державна академія будівництва та архітектури

СОЦІОКУЛЬТУРНИЙ ТА НЕЙРОФІЗІОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТИ ПСИХОМІРНОСТІ. САМООРГАНІЗАЦІЯ В УМОВАХ ВИСОКОШВИДКІСНОГО ВПРОВАДЖЕННЯ ЦИФРОВІЗАЦІЇ У СОЦІУМ. ДЕ ТРИГЕР НЕБЕЗПЕКИ?

Системи/середовища масштабу «соціокультурні» (1), «людиномірні/організмові» (2), «психомірні» (3) розглядатимемо як різновиди систем/середовищ, що піддаються потоку енергії, речовини та інформації щодо визначення. Такі системи/середовища можуть переходити в стан, далекий від рівноваги, так званий нелінійний режим. Більше того, для аналізованих систем/середовищ саме цей режим є умовою існування, життя, існування «живого» [4].

У нелінійному режимі інформаційні та термодинамічні (енергія, речовина) потоки, як відомо, не є більш лінійними функціями відповідних сил. Системи (1), (2), (3) активні за умови руху енергії, речовини та інформації як усередині них, так і ззовні.

У роботах (2008; 2010; 2012 та ін.) нами для цих систем/середовищами раніше були розглянуті явища високошвидкісного дифузного пошкодження та розрив зв'язків [2].

У цьому дослідженні ми розглядаємо нейрофізіологічний аспект відношення обсягу енергії та частоти у людини в умовах стрімко зростаючого часу спілкування людей з людьми та інформацією за допомогою цифрового пристрою (комп'ютера, робота та ін.). Йдеться про модель «людина – комп'ютер/робот/...», коли один із комунікантів це жива людина, а інший – «цифромашина», нежива. Подібний тип спілкування ми прирівнюємо до безперервної високошвидкісної мікротравми з розривом матеріальних та нематеріальних зв'язків, тобто на рівні психомірності людини та єдності «мозок-психіка», вираженого концептом «в-р(м/с,...)» [2]. В результаті задіяний як нейрофізіологічний, організмовий, так і психічний, особистісний, соціокультурний рівні – системи/середовища масштабу (1), (2), (3).

Це є наступним кроком у розробці гіпотези (ідеї) про новий прояв явища критичної різниці в рамках ефекту самоорганізації в аспекті психомірності людини як її специфічної характеристики в умовах цифровізації, що стрімко розширюється [1].

Потреба у розгляді *нейрофізіологічного аспекту явища «психомірність»*, яке характеризує, на наш погляд, людську діяльність, життя людини в цілому і в усіх нюансах, ми пов'язуємо з тим, що прояв даного аспекту наблизився до небезпечного для людини рубежу в умовах цифровізації, що розширюється. Необхідно розуміння, що є механізмом запуску, тригером небезпеки.

Небезпеку ми ілюструємо через ефект «критична різниця», характерний визначення для поведінки відкритих нелінійних самоорганізованих середовищ різної природи.

Як відомо, розрізняють три типи процесів самоорганізації. Перший – це самозародження організації, тобто виникнення з певної сукупності *цілісних* об'єктів певного рівня *нової цілісної* системи зі своїми специфічними закономірностями (наприклад, генезис багатоклітинних організмів із одноклітинних). Другий тип – процеси, завдяки яким система підтримує певний рівень організації при зміні зовнішніх та внутрішніх умов її функціонування (тут досліджується головним чином гомеостатичні механізми, зокрема механізми, що діють за принципом негативного зворотного зв'язку). Третій тип процесів самоорганізації пов'язаний із удосконаленням та саморозвитком таких систем, які здатні накопичувати та використовувати минулий досвід.

У роботі (2023) була представлена наша гіпотеза (ідея) про те, що ефект критичної різниці має місце і на рівні психомірних середовищ [1].

Показано, що цей ефект проявляється на кількох рівнях. Наприклад, на нейрофізіологічному рівні він присутній у формі активізації *судинної системи та швидкості кровотоку* в організмі людини, що має індивідуальний характер. Розглянутий ефект виражається в тому, що в ході спілкування людини з цифровим пристроєм (комп'ютер, робот, бот, автовідповідач тощо) у людини

відбувається природний, звичний викид живим організмом людини його біологічної та психоемоційної енергії, але у відповідь не надходить очікуваний потік аналогічної енергії від цифрового співрозмовника. Готовність до сприйняття енергетичної «відповіді» включається в організмі, мозку та психіці людини, але «відповіді» немає, а мозок повторює та повторює активізацію готовності. (Так він улаштований від природи). Таким чином, нейрофізіологічний аспект реалізується за рахунок специфіки людини, вираженої станом активації судинної системи та швидкістю кровотоку. Ці показники змінюються в процесі спілкування людини та є індивідуальними як відбитки пальців або рогівка. З іншого боку, відомо існування та роль співвідношення «обсяг енергії» та «частота» – зміна частоти відбувається при зміні потоку енергії, у т. ч. на рівні мозку. На прикладі цих показників ми можемо побачити, наскільки сильно вони змінюються в умовах спілкування. Однак у режимі "людина" - "робот" потік односторонній.

Таким чином, проявом нейрофізіологічної специфіки людини є індивідуальна мінливість судинної мережі та швидкості кровотоку у людини, на які вона неусвідомлено реагує при не опосередкованому сприйнятті ним іншою людиною або спілкуванні (комунікації) з нею.

Проблема, на наш погляд, полягає в тому, що цієї специфіки немає в «цифророзмовнику» («цифроб'єкт/суб'єкт»). Людський організм і психіка чекають її у ситуації спілкування. Якщо ж спілкування відбувається не з живим організмом, то у людини виникає безперервний енергетичний дефіцит. При досягненні певного рівня, що залежить від кількості годин спілкування людини із цифроустроєм (за допомогою цифроустрою), спрацьовує ефект критичної різниці у методологічній термінології, а в аспекті реальності – енергетичний «провал», виснаження.

Ефект пояснюється тим, що викид енергії одним співрозмовником – організмом відбувся (активність судинної мережі та швидкості кровотоку) і він приготувався до сприйняття у відповідь викиду енергії з боку співрозмовника та сприйняття його, тобто має відбутися енергетичний обмін на названому рівні. Насправді зустрічного потоку немає, і в результаті виникає виснаження людини-співрозмовника при його спілкуванні з / за допомогою ІІ, AGI, ChatGPT, тому що аналогічної відповіді немає. Виснаження з'являється як у енергетичному (людина відчуває слабкість, втому), і на психо-емоційному (нервовність) і інтелектуальному («тупість» розсіяння уваги, складність концентрації уваги, зосередження) рівнях.

Самоорганізація має місце за визначенням як на рівні фізіології та нейрофізіології, так і на рівні психічної діяльності, на рівні їхньої спільної діяльності, коли продукт діяльності кожного, взаємодіє з іншим. Через війну виникає ефект наступного рівня, макро-, тобто надорганізмного чи церебро-

психічного (щодо окремо мозку чи психіки). Відповідно до теорії самоорганізації він виконує роль керуючого параметра до нижчих рівнів [5].

Інформаційна довідка

Наведені наукові терміни ... увійшли до категоріально-понятійного поля філософії та методології соціо-гуманітарних досліджень з теорії самоорганізації.

Як відомо, історично виникло дві науки самоорганізації: теорія дисипативних структур, нерівноважна термодинаміка (створена бельгійським ученим І. Пригожиним у період 1947-2003) та синергетика (ініційована німецьким фізиком-теоретиком Г. Хакеном у період 1973-...)

Такі структури як вираження виникнення нового порядку представлені в поведінці середовищ/систем різної природи, що самоорганізуються.

Воно характеризується незворотністю, що є умовою виникнення самоорганізації, хаосу та нового порядку.

На основі, у тому числі ідей цих наук, нами розвивається психосинергетика, методологія дослідження психіки людини, психомірних середовищ/систем/процесів, у т. ч. нейропсихічного, соціокультурного, культурологічного макрорівня, як синергетичних об'єктів дослідження (створена українським методологом І. Єршової-Бабенко у період 1992-...)

Не отримуючи адекватну енергетичну відповідь від цифрового «співрозмовника», мозок живої людини повторює енергетичний викид ще й ще раз («надсилає сигнал»). Такий режим призводить до виснаження мозкової активності та порушення загальнорегуляторних процесів організму. Як правило, в першу чергу страждають рухова та мовна діяльність. Вони загальмовані, незграбні та під. А на рівні соціокультурної, соціальної поведінки людини спостерігається її неадекватність.

Наш особистий досвід спостереження та корекції подібних станів в умовах наслідків високошвидкісної травми з дифузним характером пошкодження зв'язків різного рівня: черепно-мозковий з пошкодженням зв'язків між аксонами, ціннісно-інтелектуального з пошкодженням зв'язків між внутрішньоособистісними і зовнішньо реалізованими соціальними; 2012 та ін.].

Збільшення обсягу енергії, що викидається організмом при комунікації, призводить до зміни частоти живого організму, у тому числі мозкового функціонування та психічної діяльності. У літературі описано відношення обсягу енергії та частоти для неживих об'єктів дослідження, зміна цього відношення зі збільшенням різниці в обсязі енергії. [3] Відношення розраховується за формулою Енштейна.

У роботі (2023) було викладено нашу гіпотезу (ідею), яка полягає в тому, що і в умовах комунікації людини (живого організму, «живого») з «машиною», цифроносієм інформації, цифрокомунікатором, має місце розрив щодо «енергія – частота», що призводить до виснаження людини, що не передбачалося, як фізіологічно, так і психічно.

Таким чином, на сучасному етапі свого розвитку людство зіткнулося з макро- та різномасштабним проявом нового для нього ефекту в рамках процесу самоорганізації, – ефектом критичної різниці на соціокультурному та нейрофізіологічному рівнях у рамках психомірності людини. Йдеться про психомірність як специфічну характеристику людини, в т. ч. її соціальну реальну, механізмами реалізації якої є нейрофізіологічні процеси співвідношення обсягу енергії та частоти як специфічної характеристики живого організму.

Ці питання розглянуті в цьому дослідженні в рамках спілкування (комунікації) людини з людиною або з інформацією, опосередкованою цифроустроєм (гаджетами, ботами та ін.). В умовах цифровізації, що стрімко розширюється, починають гостро проявлятися критичні сторони цього процесу для людини як у соціокультурному, так і в нейрофізіологічному аспектах психомірності.

У рамках ефекту самоорганізації це проявляється у формі явища «критична різниця» [1], яка стає тригером небезпеки для людини. З'являється Homo digitaler – "людина-цифрокористувач", "людина оцифрована". Те, що людина створила, починає її ж і поглинати.

Список використаних джерел

1. Ершова-Бабенко И. Явище «критична різниця» у соціальній самоорганізації – керуючий параметр у русі «від людини до цифросуб'єкта». Проблема психомірності щодо цифровізації // INTERNATIONAL SCIENTIFIC CONFERENCE «THE DAYS OF SCIENCE OF THE FACULTY OF PHILOSOPHY-2023», May 11-12, 2023 (ABSTRACTS) – Kyiv: Publishing centre «Kyiv University», 2023. – P. 273 – 278.
2. Ершова-Бабенко И. [Електронний ресурс]: <http://www.academia.edu> 1993; 2005; 2019-2022.
3. Kondepudi D., Prigogin I. Modern Thermodynamics. – Editions Odile Jacobs, 1999.
4. Ситько С. Жизнь в фундаментальных представлениях физики живого, 2012. – С. 280, 283.
5. Haken H. Principles of Brain Functioning: A Synergetic Approach to Brain Activity, Behavior and Cognition. – Springer, 1996.